

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1915 kl. 4 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion rörande viss ändring i bestämmelserna för kooperativ förenings skattskyldighet.

(2:a avd.)

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Nilsson i Bonarp, frih. C. J. Beck-Friis, Ollas A. Ericsson, Oskar Eklund, Lyckholm, Antonsson, Bergström, frih. Fleming, Bäckström, frih. Palmstierna, Christierson, Rune, Källman, Forssman, Berg i Staby, von Hofsten, Jönsson i Boa och Uddenberg.

I en inom första kammaren av herr *Trapp* väckt motion, nr 7, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, föreslås, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till bestämmelser i sådant syfte, att som villkor för den i § 11 kungl. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt kooperativ förening för visst fall medgivna skattefrihet stadgas, att i föreningen icke må finnas medlem, som idkar handel med eller eljest i sin näringsrörelse använder varor, vilka han av föreningen inköper».

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Historik.

Det är först i 1910 års skattelagar, bevillningsförordningen och förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, som de kooperativa föreningarnas skattskyldighet blivit genom direkta lagbestämmelser reglerad. Därförut var deras beskattning överlämnad åt en efter tid och ort ej sällan skiftande praxis, som emellertid utvecklade sig till ett allt mera skärpt tillvaratagande för taxering av den å föreningarnas verksamhet uppkomna vinsten.

Enligt äldre praxis ansågos de kooperativa företagen icke lämna någon beskattningsbar inkomst, så snart verksamheten begränsats till medlemmarna av föreningen. Uppkommen vinst å rörelsen betraktades som besparingar för medlemmarnas räkning och förekommande utdelning till dessa som allenast en återbetalning av vid medlemmarnas inköp gjorda utlägg. Senare blev dock, som redan antytts, praxis strängare, och vid tiden närmast före 1910 års lagstiftning blevo kooperativa föreningar taxerade under alla förhållanden för inkomst, som fonderats eller som utdelats till medlemmarna i förhållande till deras kontanta insatser. Den del av inkomsten åter, som i form av rabatter tillfallit kunder hos föreningen, ansågs fri från skatt, såvitt föreningen handlat blott med egna medlemmar, men eljest beskattningsbar, oberoende om rabatt tillkommit alla kunder eller blott medlemmar.

Mot den praxis, som sålunda efter hand utbildat sig, yppades missnöje såväl å kooperativt håll, där den ansågs för sträng, som ock hos de enskilda handelsidkarna, som förmenade, att föreningarna obehörigt gynnades i beskattningsavseende och därigenom bleve bättre ställda i konkurrensen. I sistberörda avseende märkas särskilt de uttalanden, som gjordes av 1909 års handelskammarmöte och, åberopade av föredragande departementschefen, synas hava blivit av visst inflytande på Kungl. Maj:ts förslag år 1910 i denna del. Departementschefen uttalade bl. a., att någon formell grund för skattelindring åt de kooperativa företagen icke funnes. Dock hade han ansett sig icke böra frångå den ståndpunkt praxis kommit att intaga. Den formulerade regeln, likalydande i de föreslagna skatteförfattningarnas 11 §§, kom således att i huvudsak stadfästa den redan utbildade praxis, likväl med tillägg av det ytterligare villkor för skattefrihet i fråga om rabatter, att utfästelse därom gjorts före vidkommande köp eller försäljning, exempelvis genom bestämmelser i föreningens stadgar rörande vinstens disponerande. Det föreslagna stadgandet lydde: »Har förening, som utsträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar, må avdrag för dylik utdelning

icke äga rum, där ej utdelningen skett i omedelbart samband med köp eller försäljning, varpå utdelningen grundats, varemot förening, som icke utsträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, må åtnjuta avdrag för all utdelning, varom här sägs, för så vitt den utgått efter grunder, som varit före köpet eller försäljningen bestämda.»

I en vid riksdagen 1910 väckt motion, II: 288, av herrar *Christiernson* och *Aberg*, hemställdes emellertid, att i 8 § i den av Kungl. Maj:t föreslagna förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt skulle bland skattefria inkomster upptagas jämväl vinst, som uppstått för kooperativ förening, vilken icke sträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, något, som således innebar full skattefrihet för sådan förening. Därjämte föreslogo motionärerna sådan lydelse av det hithörande stadgandet i 11 § i samma förordning, att förening, som handlat med andra än medlemmar, dock skulle vara fri från skatt för den till medlemmar lämnade utdelning i förhållande till gjorda inköp.

Bevillningsutskottet tillstyrkte propositionerna i förevarande delar utan ändring och avstyrkte motionen under åberopande av departementschefens uttalanden i denna fråga. Fyra reservanter gingo en medelväg i viss mån, i det de å ena sidan ville från skatteplikt helt frikalla förening, som icke i sin verksamhet ginge utanför medlemskretsen, men å andra sidan ville beskatta all å verksamheten inbragt vinst för övriga föreningar. Utskottets förslag blev emellertid bifallet av kamrarna (i andra kammaren efter votering med 101 röster mot 93, som tillfölla reservationen).

Det sålunda beslutade stadgandet kvarstår, som känt, oförändrat. Något förslag till ändrade bestämmelser i detta hänseende har icke heller varit förelagt riksdagen, förrän herr Trapp vid 1914 års tidigare riksdag frambar sin nu upprepade motion, vilken förra gången, till följd av riksdagens upplösning, icke hann bliva föremål för behandling.

Skillnaden i beskattningsavseende mellan de kooperativa föreningarna och enskilda skattskyldiga kan i huvudsak sammanfattas sålunda. Föreningarna skatta icke för förmögenhet, men i stället taxeras medlemmarna, en var för sin andel i föreningen. Beträffande skattskyldighet för inkomst har man att skilja mellan föreningar, som handla blott med sina medlemmar, och sådana, som låta sin verksamhet omfatta även utomstående. De förra äga att vid taxeringen njuta avdrag för utdelning, som lämnats medlemmarna i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar, dock under villkor, att grunderna för utdelningen varit i förväg bestämda, och har detta villkor i prejudikat av regeringsrätten tolkats så,

*Utskottets
yttrande.*

att uträkningen av utdelningen skall kunna följa rent automatiskt enligt de stadgade grunderna. Har något som helst ytterligare bestämmande tarvats, skulle avdragsrätt icke vara medgiven. Föreningar av den senare typen hava i intet hänseende någon privilegierad ställning, och om båda slagen gäller ju, att någon rätt till bevillningsfria eller vissa andra konventionella avdrag, som tillkomma endast de enskilda skattskyldiga, redan enligt sakens natur icke finnes. Likaledes är, i fråga om inkomstskatten, den fallande procentskalan för inkomster under 6,000 kronor förbehållen de enskilda.

Den föreliggande motionen riktar sig mot det påstådda missförhållandet, att i föreningar, som hade till uppgift att tillgodose blott medlemmarnas konsumtionsbehov och på den grund åtnjöte ovanberörda avdragsrätt för rabattutdelning, stundom finnes medlemmar, som i produktivt eller återförsäljningssyfte använde hos föreningen inköpta varor. Detta vore ett kringgående av hithörande stadganden, som gäve dessa föreningsmedlemmar en otillbörligt gynnad ställning i konkurrensen med enskilda handels- och näringsidkare. Till förekommande av dylika oegentligheter har förordats uppställandet av det ytterligare villkor för ifrågavarande skattelindring, att i föreningen icke finnes någon medlem, som idkade handel med eller eljest i sin näring använde hos föreningen inköpta varor. Emellertid har herr Trapp, i likhet med motionärerna i ämnet 1910, låtit sin framställning omfatta allenast inkomstskatten utan att föreslå motsvarande ändring i bevillningsförordningen.

Till belysning av den förevarande frågans praktiska betydelse återgivas här några uppgifter, hämtade ur den officiella statistiken (den av socialstyrelsen utgivna statistiken över »kooperativ verksamhet i Sverige åren 1908—1910») och avseende år 1910. De kooperativa föreningarna hava hänförts till två huvudgrupper, arbetarkooperationen, omfattande 3,605 föreningar, och jordbrukskooperationen, vari inbegripits 1,968 föreningar. I den förra gruppen ingingo bostads- och andra byggnadsföreningar till antal av 1,947 samt de egentliga konsumtionsföreningarna till antal av 908. Av de sistnämnda hade ej fullt halva antalet utsträckt sin verksamhet till andra än egna medlemmar, men belöpte på handeln med utomstående i genomsnitt blott 13 à 14 % av hela omsättningen. Av konsumtionsföreningarna voro ungefär $\frac{2}{3}$ anslutna till »Kooperativa förbundet», den enda centralföreningen i denna grupp, medan återstående $\frac{1}{3}$ utgjordes av fristående föreningar. Inom jordbrukskooperationen bildade inköpsföreningarna (för köp av jordbruksredskap, gödnings- och foderämnen m. m.) samt mejeriföreningarna (med rent produktivt syfte) flertalet med resp. 940 och 477. På detta område

har utvecklingen utgått från centralföreningar, som var på sin ort grundat lokalföreningar. Hithörande lokalföreningar voro därför till allra största delen anslutna till någon centralförening, och funnos 28 centralföreningar, av vilka en, »Lantmännens riksförbund», hade karaktären av rikscentral.

Den av motionären föreslagna förändringen skulle tydligtvis drabba samtliga centralföreningar och följaktligen hårdast jordbrukskooperationen. Medan motionen uppenbarligen byggts på och avser vissa missförhållanden inom någon enstaka konsumtionsförening, skulle motionärens förslag faktiskt medföra verkningar över snart sagt hela det kooperativa fältet och mest på helt andra delar därav än som kunna varit avsedda. Redan på den grund måste det föreliggande förslaget väcka betänkligheter. Att åter, såsom i förstnämnda kunde synas lämpligt, inskränka den föreslagna restriktionens omfattning och tillämpa den på de egentliga konsumtionsföreningarna torde ej heller vara ändamålsenligt. Även om fall av i motionen angiven art kunna förekomma, torde de dock utgöra rena undantagsfall, vilka icke kunna vara av någon avsevärd betydelse i det hela. Det förtjänar tillika bemärkas att — på sätt ett uttalande i den av regeringsrådet H. Palmgren utgivna handboken »Självdeklaration», senaste upplagan, giver vid handen — redan de nuvarande bestämmelserna torde, vid fortsatt tillämpning, visa sig fullt tillräckliga att förhindra eventuella missbruk i den riktning, motionären avsett.

Utskottet får alltså hemställa,

att herr Trapps förevarande motion, I: 7, icke må till någon riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 20 april 1915.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservation

av herr *Ollas A. Ericsson*.
